

Bortset fra en smule hobbyhøns i sin tidlige barndom havde Jakob Dall aldrig arbejdet med fjerkræ, før han i 2018 overtog ansvaret for en mellemstor ægproduktion ved Haderslev.

Henrik Lisberg

Familiens vigtigste driftsgren var svineproduktion, og han er selv uddannet landmand med speciale i svin og jordbrugsteknolog. Som dreng havde han en fritidstjans hos den lokale New Holland forhandler, og det første rigtige job var som driftsleder på familiens gård på Djursland med 1000 søer og 30 kgs grise.

Alligevel sagde han ja til at overtage driften af familiens frilandsbesætning på 30.000 høns, først som forpagter og siden slutningen af 2021 som ejer. Og det har han ikke fortrudt.

”På studiet lærte vi at se bedriften som en virksomhed – det betyder mindre, hvilke dyr, du har”, siger han.

”Det afgørende er at lave et godt set-up og have fokus på management. Man skal hele tiden være på forkant. Hvis du først får problemer med, at strøelsen klapper sammen, hønsene klumper, for mange gulvæg eller andet, kræver det så utrolig mange timer at rette op. Man skal hele tiden have fokus på, hvad der sker - ellers smutter det. Godt management handler ret simpelt om at stå op med hønsene og gå i seng med hønsene”.

Ikke alt for sjovt i starten

Jakobs familie har ejet gården på Fjelstrupvej nord for Haderslev siden 2012, da faderen købte den på tvangsauktion. Gården er en af Danmarks ældste frilandsbesætninger med 30.000 høns, før- ▶

Jakob Dall, 29-årig frilandsægproducent:

”Management handler om at stå op med hønsene og gå i seng med hønsene”

delt på to huse med henholdsvis 10.000 og 20.000 høner i hver.

Gårdens 100 hektar blev drevet sammen med familiens øvrige jord, men man var aldrig selv direkte involveret i hønseholdet. Det blev styret af en ansat driftsleder, hvilket ikke altid var nogen god løsning. Driftslederne holdt typisk kun et par år, og nåede derfor aldrig at få erfaring med den rotation, der er så afgørende for at få fornemmelsen med æglæggerne.

Det var således ikke en problemfri besætning, Jakob kom hjem for at tage ansvaret for.

"Jeg må da indrømme, at det ikke var alt for sjovt i starten", siger han.

"Man arbejder lidt i en tunnel, når man ikke ved så meget om høns, og det gamle anlæg samtidig godt kunne drille. De første år måtte jeg hænge rigtig godt i. Det hjalp, da jeg fandt nogle gode rådgivere, men det blev alligevel til rigtig mange timer, arbejde i hver weekend og ingen tid til fritidsinteresser. Sådan er det ikke mere – det går jo ikke, når man har kæreste og barn".

Fra 6 til 21

Jakob har i dag ansat i filippinsk landbrugselev, og hollandsk-fødte Tea

Jakob Dall

- 29 år
- Uddannet landmand (speciale: svin) og jordbrugsteknolog
- Efter uddannelsen driftsleder i svineproduktionen (1000 søer) på Isgård Gods, som familien solgte i 2016
- Forpagter af Fjeldstrupvej 72 i 2018
- Køber ejendommen i familiehandel ultimo 2020
- Medlem af bestyrelsen for L&F Fjerkræ fra 2022
- Medlem af bestyrelsen for Leverandørforening til DAVA Foods.

Minkjan tager sig af pakkeriet. Jakob supplerer og afløser i weekender og efter behov.

Arbejdsdagen på gården starter kl. 6, når lyset tændes i stalden, og Jakob tager sin første rundtur. Gennem dagen er han i stalden nogle gange, og han kigger som regel ind, før lyset slukkes kl. 21.

Under vores besøg har hønsene, der er i slutningen af rotationen, lagt deres æg og der er god ro i stalden. De første cirka syv uger er til gengæld rimeligt hektiske for Jakob og hans elev.

"Hvis vi skal minimere antallet af gulvæg, skal vi være over dem mindst en gang i timen", fortæller han.

"Vi går gennem staldene og flytter både høns og gulvæg op i rederne. Hvis de først begynder at lægge æggene på gulvet, er det næsten umuligt at ændre det. I starten løfter vi en del høns op på inventaret og nogle ind i redekasserne for at vænne dem til at lægge æggene i rederne. Jeg vil tro, vi bruger 6-7 timer om dagen på det de første syv uger".

De to huse udskifter hønsene med syvers mellemrum. På den vis kommer den første stald op på fuld ydelse, før det næste hold melder sig i den anden stald.

Det rigtige lys

Jakob har eksperimenteret både med lys og strøelse for at optimere produktion.

"Vi har skiftet lyset i bunden af stalden fra orange til varm hvid og opgraderet til flere watt og fra to til tre rækker lys", forklarer han.

"Hønsene vil lægge æg et mørkt sted, og det er derfor afgørende, at hele bunden er tilpas lysdækket, specielt om morgenen. Den ene af staldene blev oprindeligt bygget til rugeæg og har derfor hældning på gulvet, et såkaldt kuvertfald. Det kan bestemt ikke anbefales, da det

For at begrænse problemet med gulvæg har Jakob udskiftet lyset nederst i stalden fra gult til varmt hvidt. Der er fuld lysdækning i morgentimerne, hvor de fleste æg lægges, for at få hønsene til at gå i reden. Senere dæmpes lyset for at få en mere rolig flok. I stalden her er dyrene 79 uger gamle og skal slagtes i næste uge.

kan betyde, at hønsene får en tendens til at lægge sig i midten, hvor måtten er størst. Desværre er det ikke muligt at ændre, før vi på et tidspunkt skal have nyt inventar”.

Når strøelsen klapper sammen

Et andet problem, der især mærkes i starten er, at strøelsen klapper sammen. Det giver dårlig luft, specielt nu, hvor fugleinfluenzaen holder hønsene inde, og flere snavsede æg.

”Hvis det først er gået galt, er det virkelig svært at få rettet op”, fortæller han.

”I starten må vi dagligt ind til de unge høns med spalteskraber, belufte og tilføje kalk og rapspiller. Senere i forløbet er maverne blevet bedre, og hønsene hjælper godt til med at piske rundt i strøelsen og holde den porøs”.

De dyre suppehøns

De hårdeste dage på bedriften er formentlig lige efter stalden er tømt og hønsene er sendt til slagtning. De afhændes til Geti Wilba, der betaler ca. en krone pr. kilo, men til gengæld tager 1,30 kr. for at tømme stalden. Mens prisen på kød generelt er steget, vil det tyske firma ikke betale mere for suppehønsene.

”Det er altid vemodigt, når vi hver 15. måned skal tømme staldene. Det sidste hold har vi da også beholdt et par uger længere, fordi produktionsresultaterne er gode. Længere kan det ikke udsættes, da næste hold jo er bestilt”.

Ydelsen i stalden toppe på 97 procent og er på 88 procent ved slagtning. Heri er ikke medregnet fire haner, der som daggamle kyllinger snød ved kønssorteringen, og som Jakob ikke har nænnet at tage livet af.

”Jeg synes, de giver en lidt bedre stemning i stalden, og det er hyggeligt, når de galer. Men om det egentlig betyder noget, ved jeg ikke”.

Rengøring uden vand.

Når stalden er tømt, venter et par hårde dage for Jakob og eleven – stalden skal gøres ren. Strøelsen køres ud med mini-

På mindre end tre år er poppel-træerne i de to hønsefolde vokset til over ti meter. De giver hønsene ly mod egnens mange rovfugle. Lige nu lukker fugleinfluenza hønsene inde, men under normale omstændigheder er cirka halvdelen hele tiden udenfor.

Jakob har i dag høner fra Lohmann i den ene stald og fra Dekalb i den anden, men skifter næste gang til udelukkende at køre med Dekalb.

Fjeldstrupvej 72

- 30.000 frilandshøner i to stalde fra 1981 og 1999
- Driver 100 hektar, herunder 80 hektar ejet jord
- Overtaget af Jakob Dalls familie på tvangsauktion i 2012
- Leverer til DAVA Foods.
- Stuehus fra 1854

læsser, redekasser og siddepinde skræbes af manuelt og stalden blæses igennem med trykluft uden brug af vand. Et barsk job i et meget støvet miljø, som Jakob selv er med i for at sikre, at også de yderste hjørner bliver rengjort. Altid med støvmasker og beskyttelsesdragt.

Skal have hænderne fri

Mens Jakob den første tid ofte var alene om arbejdet i stalden, har ansættelsen af en elev givet mere frihed, både til at ▶

Det kræver konstant opmærksomhed at holde inventar og teknik i orden, og langt de fleste reparationer foretager Jakob selv.

andet er han også på dette område selv-lært – bortset fra nogle år som dreng, hvor han havde et fritidsarbejde i den lokale New Holland forretning.

Popler i foldene

Et af Jakobs mange tiltag i løbet af de få år på bedriften har været at plante popler i hønsenes udeareal. Allerede nu, efter knap tre år, er træerne ti meter høje og giver ly for hønsene, når de en gang, formentlig til maj, igen får lov at komme ud.

”Vi har en del rovfugle i området, blandt andet en havørn. Efter vi fik plantet poplerne, er hønsene mere rolige. De vil gerne søge ly under træerne.”

Jakob vurderer, at cirka halvdelen af hønsene normalt er udenfor huset, men de skifter, så de fleste kommer ud i løbet af dagen. Efter plantningen af popler har hønsene klart fået mere lyst til at gå ud, hvilket har været med til at reducere fjerpilningen.

”Fjerpilning reducerer ikke nødvendigvis ydelsen, men det giver øget foder-

”Jeg vil ikke dømme, men somme tider er den ene race lidt foran, andre tider den anden. Det er lidt som med John Deere kontra Fendt – eller Ursus kontra Zetor”.

forbrug. Æggene vil også blive større af det, og dyrene vil være mere udsatte og modtagelige for sygdomme. Vi skal gøre hvad vi kan for at holde på fjerdragten”, siger han.

Havnet det rigtige sted

Jakob er i dag ikke i tvivl om, at han har valgt den rigtige branche.

overvåge hønsene og holde styr på, at teknikken virker.

”Jeg skal have hænderne frie til alt det, der skal repareres. Vi har to ældre stalde – fra 1981 og 1999 – og selv om de selvfølgelig er renoveret over årene, er der stadig meget, der skal repareres. Det gør jeg næsten altid selv”.

Lige nu er han således i gang med at reparere vandkopper og svejse spær til en udvidelse af værkstedet. Som så meget

Tea Minkjan har været ansat hos Jakob i tre år. Normalt er hun alene om at sortere og pakke æggene.

”Jeg er havnet på det rigtige sted med frilandsproduktion – det ser altså godt ud, når hønsene kan komme udenfor. Økologi er til gengæld ikke lige mig. Vi har en relativ dyrknings sikker JB6 jord, og det føles altså godt at hente rigtig mange tons på marken. Sidste år høstede vi fem tons i raps og ti tons i hvede. Især nu, hvor udsvingene i foderpriserne har været så enorme, er det en fordel selv at have korn at bytte med. Samtidig stiger harmonikravene på grund af fosfor i gødningen, så også derfor er det vigtigt at have jorden med.

”Jeg har brugt de første år til at trimme og høste de lavhængende frugter. Det er lidt af et pres – hvad skal der nu ske? Med mit hjerte ville jeg gerne bygge en fodermølle og fodre med mit eget korn, men jeg kan ikke få det til at passe økonomisk – tilbagebetalingstiden er for lang”.

”Med kæreste og barn duer det ikke længere at arbejde hver weekend”, siger Jakob med et smil, her sammen med kæresten Lene Kirk og datteren Martha foran det smukke stuehus fra 1854.

Lene Kirk er kvægdrylæge og en vigtig sparringspartner på bedriften. Det store stuehus byder fornemt gæster velkommen for enden af en lang indkørsel. Det indeholder sågar et venteværelse, bygget til rejsende på en for længst nedlagt Kleinbahn, der gik tæt forbi gården.

”Jeg er også i tvivl om, hvorvidt jeg skal bygge mere. Her på stedet har vi ikke mulighed for at udvide, men måske længere oppe på marken. Jeg er overbevist om, at der er en fremtid i ægproduktion, ikke mindst af frilandsæg, men kun en fremtid for de dygtigste. Avlsfremgangen og bedre pasning betyder, at hønerne skal performe 1-2 uger mere pr rotation, og det skal vi som producenter kunne følge med i”.

”Vi skal hele tiden optimere, hvad enten det handler om foderpriser, valg af hønerace eller tilrettelæggelse af et stærkt dagligt setup. Lige nu er der overproduktion i Nordeuropa, men der kommer sikkert en dag, hvor pakkeriet gerne vil have flere æg. Til den tid vil de sikkert først spørge os, der allerede har en produktion, så jeg bliver jo nødt til at få gjort min stilling op”. ■

En plads i bestyrelsen giver kontakter og indsigt

I 2022 blev Jakob Dall indvalgt i bestyrelsen for L&F Fjerkræ, og sideløbende er han også med til at repræsentere kollegerne overfor pakkeriet DAVA Foods.

”Jeg vil gerne være med til at gøre en forskel, når det handler om vores konkurrencevilkår”, siger han.

”Samtidig har bestyrelsespladsen giver mig en langt større indsigt i, hvordan branchen fungerer, og nyttige kontakter med kolleger”.

Pladsen i DAVAs producentforening giver en tættere indblik i virksomheden og dens valg. Gården har i en lang årrække leveret til DAVA, ligesom samarbejdet om foder og kornhandel med Hedegaard også går langt tilbage. ■